

Groen doet kinderen goed

Natuurlijke schoolpleinen voor iedereen

Natuur is een kerntaak van de provincie. Inwoners in aanraking brengen met natuur hoort daarbij. Maar kinderen hebben steeds minder natuur in hun leven.¹ Bestaande programma's om kinderen naar de natuur te brengen, zijn niet voldoende.

“Vroeger hadden we bosjes en ruige veldjes in alle buurten, maar die zijn allemaal volgebouwd,” zegt Marjan Deurloo, landschapsecoloog, ecologisch hovenier, en autoriteit in de aanleg van groene schoolpleinen. “Ook laten ouders hun kind niet meer zo gemakkelijk zelf op pad gaan. Als ze 300 meter van huis gaan, is dat al ver.”²

Met deze subsidie voor groene schoolpleinen brengen we de natuur naar de kinderen. Het schoolplein staat in de top van hun favoriete speelplekken. Bovendien gaan alle kinderen naar school. Met het vergroenen van schoolpleinen is ieder kind te bereiken, ook de kinderen die het het hardst nodig hebben. Slechts 17% van de Nederlandse schoolpleinen is nu groen.³

Een groen schoolplein is een ideaal buitenleslokaal en kan uitstekend gebruikt worden voor natuur- en milieueducatie. Er is een verhoogde kans dat kinderen die op jonge leeftijd veel in contact komen met de natuur, er later ook goed voor zorgen, en zelfs dat ze kiezen voor een duurzame leefstijl en een gezonder voedingspatroon.⁴ Zo zetten groene schoolpleinen aan tot duurzame gedragsverandering en creëren ze draagvlak voor natuurbeleid.

Bovendien is contact met natuur goed voor kinderen, aldus dr. Jolanda Maas, senior onderzoeker bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Uit een toenemend aantal onderzoeken blijkt dat contact met natuur/ meer natuur in de woonomgeving van kinderen leidt tot minder depressie, obesitas en ADHD bij kinderen.⁵

Uitgaande van de landelijke 17% groene schoolpleinen, zouden in onze provincie rond de 130 scholen een groen schoolplein hebben, of 30.000 van in totaal 180.000 schoolgaande kinderen (gemiddeld 220 leerlingen per school).⁶ Met €1 miljoen publieke financiering kunnen nog eens 50 scholen en 11.000 kinderen dagelijkse toegang tot de natuur krijgen en neemt de provincie haar verantwoordelijkheid als regisseur op natuurgebied.

¹ <https://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/over-het-lectoraat/index> -

² <https://nos.nl/artikel/2165920-lekker-vies-worden-op-het-groene-schoolplein.html>

³ 400 van de 6800 schoolpleinen, <https://nos.nl/artikel/2165920-lekker-vies-worden-op-het-groene-schoolplein.html>. Voor Noord-Holland zijn geen cijfers voorhanden over het aantal groene schoolpleinen. Maar als de hoeveelheid groen in gemeenten een indicatie is, dan staat onze provincie er slecht voor <http://www.groenmonitor.nl/>

⁴ <https://www.ivn.nl/meerjarenvisie-ivn-2021/kind-en-natuur>

⁵ <https://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/over-het-lectoraat/index> - <http://edepot.wur.nl/211028> -

http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf -

<https://www.wur.nl/nl/show/Op-groene-schoolpleinen-wordt-minder-gepest.htm>

⁶ <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/primair-onderwijs/instellingenpo/aantal-instellingen>

Een groen schoolplein: een weldoordacht speel- en leerlandschap

Het Noord-Hollandse groene schoolplein wordt een weldoordacht speel- en leerlandschap met reliëf, verschil in donker en licht en voldoende losse materialen om de creativiteit van kinderen optimaal te stimuleren. Tegelijkertijd wordt het plein robuust ingericht.

Een bloemperk houdt niet lang stand te midden van een groep spelende kinderen, maar kan wel goed werken op een zorgvuldig gekozen plek op het schoolplein, bijvoorbeeld in een patio. Natuurlijk spelen en leren kan alleen allebei als er van te voren goed nagedacht is over het ontwerp. Voor het bewerkstelligen van groene schoolpleinen worden vaak hergebruikte materialen toegepast, waardoor de kosten laag kunnen blijven.⁷

Kinderen moeten op een groen schoolplein spannende dingen kunnen doen, terwijl het plein ook zo is ingericht dat leraren goed zicht hebben. Maar, als leerkrachten *overal* zicht op hebben, zijn er geen verstoppelkjes. Op een schoolterrein horen kinderen zich ook te kunnen verstoppen.

Leerkrachten hebben op zulke pleinen een actievere rol. Door rond te lopen kunnen ze wel toezicht houden, maar het is niet meer mogelijk vanaf één punt alles te overzien. Een schoolplein met natuur biedt talloze mogelijkheden. Kinderen gaan er samen spelen en leren, zoeken grenzen op en leren risico's in te schatten.

Domweg gelukkig op het groene schoolplein

Vanuit verschillende Nederlandse universiteiten is de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de effecten van spelen in de natuur op kinderen. Een greep uit de resultaten leert, volgens dr. Jolanda Maas, dat kinderen die veel spelen in de natuur gezonder, gelukkiger, creatiever, en zelfstandiger zijn, en meer durven. Kinderen op scholen met groene schoolpleinen zeggen minder gepest te worden en meer vriendjes te hebben. Na buitenspelen op een groen schoolplein leren kinderen beter dan op een grijs plein.^{8,9,10}

Het zal geen verbazing wekken dat kinderen, gevraagd naar hun waardering voor hun schoolplein, aanzienlijk positiever zijn over het groene dan over het grijze schoolplein: een 9,1 tegenover een 7 voor de grijze equivalent.¹¹

Al deze fysieke en geestelijke gezondheidsvoordelen maakt groene schoolpleinen ook economisch rendabel. In een variant op jong gedaan, oud geleerd kan minder pesten en meer bewegen op jonge leeftijd leiden tot minder ziekteverzuim en lagere ziektekosten op latere leeftijd.

⁷ <http://www.vhg.org/kennisbank/groene-schoolpleinen/groene-schoolpleinen-eindrapportage> - <http://juffieintgroen.nl/groeneschoolpleinen.nl>

⁸ http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf

⁹ <https://www.wur.nl/nl/show/Op-groene-schoolpleinen-wordt-minder-gepest.htm>

¹⁰ <http://edepot.wur.nl/211028>

¹¹ http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2013_0180_Eindrapport_Groene_Schoolpleinen.pdf

Tot slot zal het inruilen van vele vierkante meters stenen betegeling voor groen kunnen bijdragen aan klimaatadaptatie en kan een grote oppervlakte groene schoolpleinen werken tegen hittestress en wateroverlast.

Kosten

Betegeling op een grijs schoolplein kost al snel boven de €20.000 en een speelrek boven de €25.000. Een goed aangelegd groen schoolplein kost tussen de €30.000 en de €100.000, afhankelijk van de inzet van professionals. Een groen speelplein hoeft dus niet duurder te zijn.

De kosten kunnen oplopen tot €100.000 als het groene schoolplein geheel wordt aangelegd door een professioneel hoveniersbedrijf. Ervaring leert echter dat enthousiaste ouders met kennis van zaken (denk aan hoveniers, tuinders, of aannemers) vaak graag vrijwillig meehelpen. Dat drijft de kosten omlaag, tot wel 2/3^e van het totaal. Ouders betrekken bij de aanleg lijkt behalve een kostenbesparing ook een mooi sociaal neveneffect. Maar het blijkt zelfs een belangrijke voorwaarde voor het doen slagen van projecten.¹² Aantoonbare betrokkenheid van ouders, leerkrachten en bestuur moeten daarom als voorwaarde worden gesteld.

Bij de inzet van veel vrijwilligers neemt aanleg meer tijd in beslag dan als het geheel door een professioneel bedrijf wordt gedaan. Aanleg gebeurt dan vaak gefaseerd. Dat geeft kinderen en gemeenschap wel weer de kans om te wennen aan de nieuwe omgeving en om zich te kunnen verheugen op de volgende groene toevoegingen aan het schoolplein. De inzet van vrijwilligers vergroot ook de sociale cohesie van de schoolgemeenschap.

De onderhoudskosten van groene schoolpleinen liggen hoger dan van een grijs schoolplein. Ook die kosten vallen lager uit wanneer ouders actief betrokken blijven.

Van groot belang is verder te zorgen dat juist scholen met weinig kennis over subsidieaanvraag hun weg weten te vinden naar de subsidieregeling. Scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht dienen extra aandacht in de werving te krijgen en goed ondersteund te worden met een projectplan te maken.

Groen voorbeeld doet groen volgen

Verschillende Nederlandse gemeenten en provincies hebben over de afgelopen jaren met wisselend succes subsidieregelingen voor het verbeteren en vergroenen van schoolpleinen opengesteld.

Vanaf april 2018 stelt de provincie Noord-Brabant, samen met de vier Brabantse waterschappen, het Prins Bernhard Cultuurfonds en het interbestuurlijk programma Jong Leren Eten, €1,6 miljoen subsidie beschikbaar voor de aanleg van groene schoolpleinen. De provincie stelt onder de uitvoeringsagenda's Ruimtelijke Adaptatie (RA) en Brabantse Health

¹² http://www.vhg.org/media/rtf/Kennisbank/2015_0687_Groene_Schoolpleinen_succes-en_faalfactoren_bij_een_duurzaam_ontwerp_van_groene_schoolpleinen.pdf

Deal (BHD) tot 50% of € 10.000 euro van de inrichtingskosten per schoolplein. Met de bijdrage van de andere projectpartners is €14.000 euro per schoolplein beschikbaar.¹³

De provincie Noord-Brabant heeft ook gesprekken gevoerd met gemeenten, die vaak lopende (kleinschalige) stimuleringsmogelijkheden en/of educatieprogramma's aanbieden. Ook met Jantje Beton, Springzaad, IVN, de Vlinderstichting, e.a. heeft Brabant gesproken over samenwerking. Het Oranjefonds stelt extra financiering beschikbaar voor een aantal scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht.

Overijssel organiseerde een wedstrijd. Alle basisscholen in de provincie werden uitgedaagd om hun leerlingen een ontwerp te laten maken voor het groenste schoolplein met ruimte voor natuurlijk spelen en natuureducatie. Het beste ontwerp werd beloond met een geldprijs van 35.000 euro. Voor de rest van de top drie was respectievelijk 20.000 en 10.000 euro beschikbaar. Het prijzengeld moest de scholen in staat stellen het ontwerp ook daadwerkelijk uit te voeren.

De scholen werden bij het ontwerpen begeleid door Natuur en Milieu Overijssel, IVN en Landschap Overijssel.

In de provincie Noord-Holland hebben onder meer Haarlem, Alkmaar en Amsterdam momenteel zulke regelingen lopen. Vanuit de gemeente Amsterdam is van de afdeling Onderwijs uit de middelen Onderwijs € 2.500.000,- en van Groen & Duurzaamheid uit de Groengelden € 1.000.000 beschikbaar voor de Amsterdamse Impuls Schoolpleinen. Zij kunnen maximaal € 70.000,- aanvragen, waarvan minimaal € 20.000,- bestemd voor het algemenere doel van het vergroenen van het schoolplein.¹⁴

In het kader van de Noord-Hollandse groene schoolpleinensubsidie, past ook samenwerking met Noord-Hollandse gemeenten om nog meer scholen een groen schoolplein te kunnen geven.

Goede bedoelingen en overvraagde subsidiepotten

Of een school erin slaagt een hoogwaardig groen schoolplein aan te leggen, wordt voor een belangrijk deel bepaald door begeleiding, expertise, en betrokkenheid van stakeholders. Vaak zitten subsidieaanvrager en subsidiegever vol goede intenties, maar als er alleen maar een zak geld wordt overhandigd, strandt de hele onderneming vaak bij een paar goed bedoelde struiken en bomen. Zonde en onnodig.

Daarom is het zinnig om al bij de start van de ontwerpfase geld beschikbaar te stellen, zegt Marianne van Lier, biologe en betrokken bij het ontwikkelen van vele groene schoolpleinen en o.a. mede oprichter van Springzaad, een landelijke stichting die specialisten en kennis over groene schoolpleinen bij elkaar brengt. Hierdoor kunnen scholen, samen met een deskundige ontwerper, bewuste keuzes maken, die passen bij de visie van de school op spelen en leren.

¹³ www.brabant.nl/handlers/SISModule/downloaddocument.ashx?documentID=894844

¹⁴ <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/onderwijs-leerplicht/duurzame-scholen/impuls-schoolpleinen/>

Het succesvolle subsidieprogramma voor groene schoolpleinen van het Fonds 1818, een vermogensfonds dat maatschappelijke projecten steunt in een deel van Zuid-Holland, stelt bijvoorbeeld €3.000 beschikbaar voor de ontwerpfase. Afhankelijk van het gekozen ontwerp wordt in een tweede fase het geld voor de aanlegfase beschikbaar gesteld tot €25.000.¹⁵ Zo wordt een risicocontrole voor de investering voor het schoolplein ingebouwd en wordt de subsidie efficiënter besteed.

Fonds 1818 begon per deelregio eerst met een goed voorbereide inspiratiebijeenkomst en tijdens de campagne zelf werd ook regelmatig bijgedragen aan themadagen. Er werden ook workshops ontwikkeld en gegeven voor scholen met groene schoolpleinen over beheer en gebruik. Dit bleek volgens betrokkenen een zeer nuttige aanvulling.

Vrijwel alle gemeentelijke en provinciale subsidiepotten voor groene schoolpleinen worden overvraagd, aldus Van Lier. Scholen over het hele land zitten te wachten op deze ondersteuning.

Mogelijkheden Noord-Holland

Dit initiatiefvoorstel behelst daarom dat de Provincie Noord-Holland een subsidieverordening opstelt met een subsidieplafond van €1 miljoen. De ambitie is om ten minste 40 scholen en meer dan 10.000 leerlingen te kunnen steunen met de aanleg van een groen schoolplein.

Op basis van de kosten, evaluaties uit andere subsidieprogramma's, de ervaringen van Vrije Universiteit groenexpert Jolanda Maas en de experts van Springzaad is het verstandig om een maximale subsidie per school van €25.000, of 50% van de kosten, beschikbaar te stellen met maximaal €3.000 beschikbaar voor de ontwerpfase. Speciale aandacht gaat naar scholen uit groenarme gemeenten, en scholen in sociaal-economisch zwakkere buurten.

De provincie bereid een goede inspiratiebijeenkomst voor en draagt bij aan themadagen en workshops voor scholen met groene schoolpleinen over beheer en gebruik.

Om te garanderen dat de middelen juist gebruikt worden en een groen schoolplein met kennis van zaken wordt aangelegd, is het bovendien wenselijk een lijst samen te stellen van hoveniers en landschapsarchitecten die de kennis en ervaring hebben om een groen schoolplein correct aan te leggen.

Dekking

Dekking voor deze €1 miljoen subsidie kan gevonden door een herverdeling van de €69 miljoen aanvullende voorstellen ter uitvoering van motie 110. De uitgaven voor de Duinpolderweg kan met €1 miljoen omlaag van €25 miljoen naar €24 miljoen.

Provinciale Staten besluiten:

¹⁵ <http://www.fonds1818.nl/content/groene-schoolpleinen>

Gedeputeerde Staten op te dragen een subsidieregeling voor te bereiden voor het vergroenen van schoolpleinen;

als onderdeel van de subsidieregeling €3.000 voor de ontwerpfase beschikbaar te stellen, en pas daarop te besluiten over een volgende som met een maximum van €25.000, of 50% van het totaal, per schoolplein;

het Oranjefonds te vragen om ondersteuning beschikbaar te stellen voor scholen in wijken met grote diversiteit en beperkte sociale veerkracht;

1 miljoen bij de eerstvolgende begrotingswijziging te reserveren voor deze subsidieregeling;

1 miljoen te onttrekken aan onderdeel 2.10 van de Tweede Begrotingswijziging 2018;

en gaan over tot de orde van de dag.